

ОБ'ЄКТИВНА ПОТРЕБА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Т.П.Шаповал, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Аграрні виробники завжди відчувають проблеми, пов'язані із специфікою і особливостями сільського господарства, яке залежить від змінних кліматичних і ще більш нестабільних ринкових умов. Сьогодні кожному сільськогосподарському товаровиробнику самостійно розв'язувати ці проблеми дуже важко і незавжди доцільно. Світовий досвід засвідчує, що навіть ті аграрні виробники, які мають незначний економічний потенціал, об'єднуючись, здатні вирішити спільні проблеми. Тому дедалі більшого значення в ефективному господарюванні аграрних підприємств України набувають сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, які є своєрідним киснем для виробників-індивідуалістів. Так, У. Кінг вважав, що кооператив ставить за мету надання людям можливості уникати незручностей і проблем, які в них виникають, коли вони діють поодиночі, а також досягти вигод, яких вони інакше б не мали [1]. Разом з тим поширення кооперативного руху перешкоджає ціла низка труднощів, пов'язаних як з сучасним станом аграрного сектору економіки країни, так і з психологією селянина. Дослідженням даного питання займалися такі видатні вчені як В.В.Зіновчук, О.В.Крисальний, М.Й.Малік, Л.В.Молдаван, П.Т.Саблук, та інші. В їх працях більш глибоко розглянуто питання теорії кооперативного руху, а також виробничих кооперативів.

В наших дослідженнях поставлено за мету вивчити функціонування обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів Миколаївської області та довести необхідність їх подальшого розвитку.

Згідно із законом України “Про кооперацію” [2] “обслуговуючий кооператив — кооператив, який утворюється шляхом об'єд-

нання фізичних та юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою впровадження їх господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20% загального обороту кооперативу”.

Виходячи з цього, за законом [2], метою кооперації є задоволення економічних, соціальних та інших потреб членів кооперативних організацій на основі поєднання їх особистих та колективних інтересів, поділу між ними ризиків, витрат і доходів, розвитку їх самоорганізації, самоуправління та самоконтролю.

Наші дослідження показали, що станом на 01.01.2004 року в Миколаївській області функціонувало 26 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Більшість з них (65,4%) є багатофункціональними, тобто їхня діяльність проводиться в різних виробничих напрямках. Вони надають своїм членам послуги постачання, збуту, переробки продукції, різних видів сервісу, поєднуючи функції постачальницького, збутового та сервісного кооперативів.

За аналітичними даними нами було проведено групування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за обсягом наданих послуг та чисельністю їх членів (табл.1).

Таблиця 1

Групування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за обсягом наданих послуг та чисельністю їх членів (на 1.01.2004 р.)

Групи кооперативів за обсягом наданих послуг	Кількість кооперативів	Середня чисельність асоційованих членів	Середній обсяг послуг в грошовому виразі, тис.грн.
I - до 90	12	4	25,1
II - 91-180	7	21	121,8
III - більша 180	2	9	269,5

Дані таблиці 1 дають можливість встановити, що прямої залежності між обсягом наданих послуг та чисельністю членів господарства немає. Так, за проведеними розрахунками (на 01.01.2004р.) оптимальним є варіант з чисельністю членів кооперативу 9 чоловік, при цьому обсяг послуг в грошовому виразі в середньому становить

269,5 тис.грн. Але, як бачимо, питома вага таких сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів надто мала — 9,5%.

В області розроблено регіональну програму розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 2003-2004 роки, мета якої — активізувати подальший розвиток кооперативів і на цій основі підвищити ефективність сільськогосподарської діяльності. Але діє вона ще слабо. Так у 2003 році було створено лише два зазначених підприємства. 17 кооперативів з 26 були створені за період 1999-2001 років (табл. 2).

Реформування нової системи сервісного обслуговування сільськогосподарських підприємств, селянських і особистих селянських господарств на ринкових засадах сприяло б створенню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з використанням майна спільної власності колишніх членів колективних сільськогосподарських підприємств.

Основні дані про найбільші за чисельністю асоційованих членів обслуговуючі кооперативи районного рівня наведено в таблиці 2. Перші кроки в напрямку розвитку обслуговуючої кооперації на Миколаївщині зроблено — кооперативи створено. Але зупинитися на досягнутому не можна, оскільки чисельність досліджуваних підприємств недостатня для вирішення проблем аграрних товаровиробників і перелік послуг неповний та недосконалий. В ринкових умовах важливо не лише виробити продукцію, а й вигідно її реалізувати. Сільськогосподарські виробники повинні зрозуміти, що обслуговуюча кооперація покликана надати їм можливість отримувати прибутки не тільки від виробництва, а й від подальшого руху виробленої продукції, і об'єднуватися для реалізації в житті спільної мети.

На нашу думку, сила сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у тому, що через них аграрні товаровиробники формують власні канали зв'язку з ринком і мають можливості завойовувати міцні позиції на ньому, задовольняючи потреби споживачів щодо кількості та якості продукції. Внаслідок концентрації в кооперативах функцій спільної переробки продукції та її збуту, спільної закупівлі та використання засобів виробництва їх члени — виробни-

ки сільськогосподарської продукції — отримують ту частину прибутку, яка при відсутності кооперативів потрапляє посередникам.

Таблиця 2

Основні дані про найбільші за чисельністю асоційованих членів сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи Миколаївської області станом на 01.01.2004 р.

№	Назва	Місцезнаходження	Дата створення	Кількість асоційованих членів	Вид діяльності	Основні напрями діяльності
1	СТОВ "Відродження"	смт Казанка	21.03.2001	91	багатофункціональний	переробка с.-г. продукції
2	Агрофірма "Південна зоря"	м.Баштанка	17.10.1996	33	переробний	переробка с.-г. продукції
3	Кооператив "Промінь"	Арбузинський район ст. Кавуни	20.01.1999	24	багатофункціональний	переробка зерна, реалізація борошна та
4	Кооператив "Злагода"	Арбузинський район с.Благодатне	18.05.2000	19	багатофункціональний	надання послуг по обробітку землі
5	ТОВ "Сила росту"	смт. Казанка	30.06.1999	15	заготівельно-збутовий	виращування і реалізація насіння, заготівля с.-г. продукції
6	Кооператив "Ветсервіс"	м.Снігурівка	28.02.2002	15	сервісний	ветеринарні послуги
7	ТОВ "Галактика"	Первомайський район с.Болеславчик	15.01.2001	10	багатофункціональний	забезпечення насінням с.-г. культур, мін. добривами, засобами захисту рослин, оренда техніки
8	Кооператив "Вікторія"	смт. Доманівка	16.11.1999	10	заготівельно-збутовий	переробка зерна, реалізація борошна та круп

Становлення і функціонування на початковому етапі агропромислових структур кооперативного типу дозволяє зробити попередню оцінку їхніх потенційних можливостей, а отже, визначити перспективи розвитку подібних формувань. Як основні позитивні риси необхідно виділити такі:

- корпорації можуть відіграти значну роль у стабілізації господарських зв'язків, що досягається за рахунок спрощення відносин між їхніми підрозділами;
- вони дозволяють, з одного боку, підвищити вплив переробних підприємств на розвиток сировинних зон, а з другого — скоротити вплив посередницьких структур та інститутів сфери обміну в цілому на товаровиробників;
- розвиток корпорацій дозволить швидше сформувати цивілізований аграрний ринок, оскільки його найважливіші інститути — біржі і торгові дома — зможуть повніше розкрити свої потенційні можливості лише за наявності великих виробничо-комерційних структур;
- розвиток корпорацій сприятиме легалізації тіньових капіталів. Подібного роду структури одержали поширення й досягли значної економічної міцності в епоху первісного нагромадження капіталу і не в останню чергу внаслідок відсутності відповідного законодавства.

Отже, обслуговуючі кооперативи повинні створюватися, діяти і розвиватися, оскільки вони є запорукою ефективного господарювання аграрних підприємств, тобто сталості розвитку вітчизняної економіки.

В результаті виконаних досліджень можна зробити такі висновки:

1. Розвиток сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів є нагальною потребою сьогодення, виходячи з оцінки їх потенційних можливостей та переваг порівняно з іншими формами господарювання.
2. Кооперативний рух в сільському господарстві Миколаївщини існує, але дії його обмежені.
3. Більшість кооперативів в сільському господарстві (65,4) в області є багатофункціональними.

4. За даними на 1.01.2004 р., оптимальним є варіант, коли чисельність членів кооперативу складає 9 чоловік, при цьому обсяг наданих ними послуг — 269,5 тис.грн. У перспективі необхідно зосередити увагу на розвитку саме таких кооперативів.
5. Для поживлення кооперативного руху в сільському господарстві необхідно підвищити освітній рівень та вирішити питання пільгового їх кредитування.

ЛІТЕРАТУРА

1. В.В.Зіновчук. Кооперативна ідея в сільському господарстві України і США. — К.: Логос, 1996. — 220с.
2. Закон України “Про кооперацію” від 10 липня 2003р.
3. В.В.Гончаренко, Н.А.Іванова та ін. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. — К.: Урожай, 2001. — 288с.